

Muzejní

Číslo II.
Ročník 2009
zdarma



čtvrtletník

Vydává: Muzeum Českého ráje, Skálava 71, 511 01 Turnov, www.muzeum-turnov.cz, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz

Nová expozice na Dlaskově statku



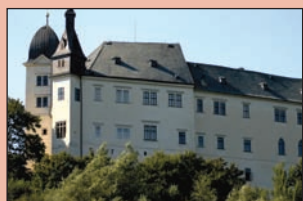
... bude otevřena v rámci Velikonoc na statku, strana 2

Staročeské trhy 2009



Podrobný program najdete na straně 3

Šlechtické rody v Českém ráji (konference)



Podrobný program přednášek čtěte na straně 5

Ohlédnutí a pozvánky



Souhrn akcí a výstav zahájených v zimě a jarní pozvánky najdete na straně 8

MUZEJNÍ NOC A VÝSTAVA KORUNOVAČNÍCH KLENOTŮ

Na úterý 26. května připravujeme další muzejní noc, která se letos ponese v duchu českých korunovačních klenotů. Jejich kopie budou totiž **od 26. května do 18. června** vystaveny v klenotnici muzea.

A jaký bude celodenní program v úterý 26. května?

Dopoledne budou probíhat výtvarné dílny pro žáky základních škol (budou se konat celý týden). Děti si budou moci vyrobit královskou korunu, stejnou jako nosil otec vlasti Karel IV. Výtvarné dílny budou pokračovat pro veřejnost i během odpoledne a podvečera.

Během večerního programu proběhne beseda s tvůrci kopií korunovačních klenotů Jiřím Beldou, Jaroslavem Prášilem a Václavem Žatečkou. Součástí besedy bude také promítání filmu o výrobním procesu klenotů.

Vrcholem dne bude večerní ver-



Loňskou Muzejní noc „obstarali“ hlavně žáci ZŠ ve Skálavě ulici.

nisáz výstavy kopií korunovačních klenotů, kde vystoupí soubor Literácy Jitčín pod vedením Michaela Pospíšila se skladbami Majáles pro Otce vlasti císaře Karla IV. Hudební soubor „Literácy Jitčín“, založený

na konci roku 2007, je zaměřený především na produkci historické hudby a snaží se najít základní myšlenku skladeb za pomoci původních hudebních nástrojů.

Jana Svobodová

Turnovské stříbro

Ke 125. výročí založení šperkařské školy v Turnově uspořádá naše muzeum od 14. května do 1. listopadu výstavu, která představí dosud málo známou část jedinečné školní sbírky, a sice tepané stříbro. Broušené solitéry a zlatý šperk s drahokamy z první poloviny 20. století jsou evropským unikátem a mnohokrát už byly ve světě i u nás obdivovány. Jen výjimečně je doprovázely tepané poháry nebo dózičky.

České stříbro, zvláště stolní, hraje v našem uměleckém řemesle jen podružnou roli, pro zákazníky se dováželo hlavně z Německa a Vídně. Kolekce školních prací z období 1900 – 1974 jsou proto pozoruhodným příspěvkem ke skromným dějinám novodobého českého stříbrnictví.

Pokračování na str. 4

JUBILEJNÍ ROČNÍK STAROČESKÝCH ŘEMESLNICKÝCH TRHŮ

Ve dnech 30. a 31. května 2009 proběhne v Turnově XV. ročník Staročeských řemeslnických trhů. Na trh řemesel je přihlášeno více jak 170 řemeslníků z Čech, Moravy, Slovenska, Polska a Holandska. Návštěvníkům se představí výrobci skla, keramiky, zboží z kůže, proutí a orobince, dřeva a textilu, dále kováři, řezbáři, kamenáři, nožíři a mnozí další. Nebudou zde chybět ani prodejci tradičního pečiva a občerstvení a držitelé certifikátu „Regionální produkt Českého ráje“.

Dvoudenní přehlídku řemesel doplní bohatý kulturní program, ve kterém se představí amatérské i profesionální hudební skupiny a divadelní soubory. Trhy zahájíme slavnostním průvodem z náměstí Českého ráje, ve kterém se obje-

ví autoveteráni, klauni, ochotníci z Olešnice, Junáci z Turnova a děti z Tapš Ilma.

Podrobný program trhů najdete na straně 3.



Muzejní střípky

Bajo gril v muzeu

V letošní sezoně čeká návštěvníky muzea i místní zájemce příjemná novinka. Turnovský Bajo Gril otevře svou pobočku v muzejním atriu, na místě dřívějšího bistra. Dosavadní provozovatel, pan Malina, působil v bistro několik let a za tu dobu si vytvořil poměrně stálou klientelu. Doufejme, že totéž se povede i Bajo grilu.

Do muzejního Bajo grilu se dostanete vchodem v barokní bráně vedle kašny, nebo - spojte-li ho s návštěvou muzea - projdete z muzejní chodby.

Vysokoškolské praxe v muzeu

Muzeum není jen kulturní organizací, ale především odborným pracovištěm, které zajišťuje několik funkcí v oblastech týkajících se regionálních i širších dějin od archeologie, přes politické dějiny, každodenní život, přírodní podmínky až po umělecké obory. Každým rokem se proto stává cílem vysokoškolských studentů, kteří u nás absolvují povinnou odbornou praxi zaměřenou na ty oblasti, které je z hlediska jejich studijních zájmů zajímají. Muzeum dlouhodobě spolupracuje s TU v Liberci, ale studenti přicházejí i z dalších vysokých škol.

A co se u nás mohou studenti naučit? Poznájí především chod regionálního odborného pracoviště, seznámí se s agendou, poznají klady i záporny práce v kulturní oblasti a rozsah činností, který sahá od základní práce se sbírkami, přes realizaci výstav, přednáškovou činnost až po specializovanější úkoly, které s sebou přináší dnešní doba (např. digitalizace sbírek). Mohli soudit podle vlastní zkušenosti se studenty, přicházející k nám plní ideálů a většinou i nadšení pro věc. Často bývají překvapeni právě onou každodenní drobnou prací, která mnohdy moc odborně nevypadá. Jsou-li ale přístupní, brzy pochopí, že to jsou právě ony pověstné střípky, ze kterých se skládá celek.

A co přináší studenti nám? Na jedné straně práci, na druhé pak samozřejmě pomoc. Jsou-li ochotní a příjemní, bývá setkání s nimi zpestřením a povzbuzením v naší práci. A toho bychom se neradi vzdávali.

Muzeum bude mít novou klenotnici

Před pár dní dorazila do muzea velmi dobrá zpráva, že jsme uspěli v grantovém řízení na přestavbu podzemních prostor muzea, ve kterých se dnes nachází expozice archeologie. Tyto prostory budou přestavěny na Klenotnici českého granátu. V atraktivních prostorách starého sklepení se tak bude návštěvníkům prezentovat to, co v Českém ráji a v Turnově hledají nejčastěji: šperky z českých granátů a drahých kamenů. Více informací přineseme v příštím čísle.

Badatelna uzavřena

S omluvou upozorňujeme všechny zájemce o studium v badatelně, že vzhledem ke stěhování všech sbírek historického oddělení a knihovny do nových depozitářů bude badatelna až do odvolání uzavřena. Neodkladným případům se budeme samozřejmě snažit vyhovět.

Sloupek připravila Alžběta Kulíšková

NOVÁ EXPOZICE NA DLASKOVĚ STATKU V DOLÁNKÁCH

Na letošní sezonu na Dlaskově statku jsme připravili novou stálou expozici pod názvem „Pod voknama roste bejlí“. „Člověka po řeči, bylinu po vůni“ – říkávaly naše babičky a v této zkratce lidové moudrosti je nad jiné charakterizován vztah lidí k našim předchůdkyním na tomto světě a k radosti z pohledu na ně, k radosti, která byla jistě jednou z prvních.

Ve starodávných kulturách květiny a byliny zaujímaly významné místo v lidovém léčitelství, byly vždy součástí lukulských hodů, nenahraditelným prvkem kuchařských specialit. Květiny a byliny spolu s kořením stály i u počátků světového obchodu. Mnohým z nich byla připisována čarovná moc. Ostatně, naplňují téměř všechny naše smysly – čich, hmat, zrak a v neposlední řadě i chuť. Každá z těchto neobyčejnějších bylinek měla svůj význam.

V nové expozici Dlaskova statku nenajdete vzácné rostliny, ale bylinky a květiny, které známe z našich luk a zahrádek. Expozice by měla připomenout, jak naše babičky a prababičky používaly tyto dary přírody v lidové stravě, v lidovém léčení a také v lidové magii.

Návštěvníci expozice se budou moci seznámit s tím, jak se byliny sbíraly, sušily, jak se připravovaly odvary, nálevy a tinktury. Přízemí Dlaskova statku je věnováno bylinkám a kořením, které používali naši předci ke zpestření lidové stravy. S kulinářským uměním našich babiček a prababiček byla spojena záruka kvality dobrého jídla. To, co dodávalo výjimečnou chuť jejich polévkám, omáčkám, nádivkám i pečivu, bylo právě koření. V každé zahrádce v našem okolí se proto vedle oblíbených květin pestře kvetoucích od jara do podzimu, objevovaly i různé druhy „zeleného koření“, které si každá hospodyňka pěstovala pro různé potřeby v domácnosti. Lidová kuchyně vždy využívala především potraviny domácího původu. A jak prostý byl výběr potravin, tak prostá byla i úprava jídel. Teprve koření zpestrovalo chuť a dodávalo jídlu lákavou vůni.

Málokdo přitom asi uvažoval o podstatě blahodárného působení koření na fyziologické a psychické naladění lidského organismu.



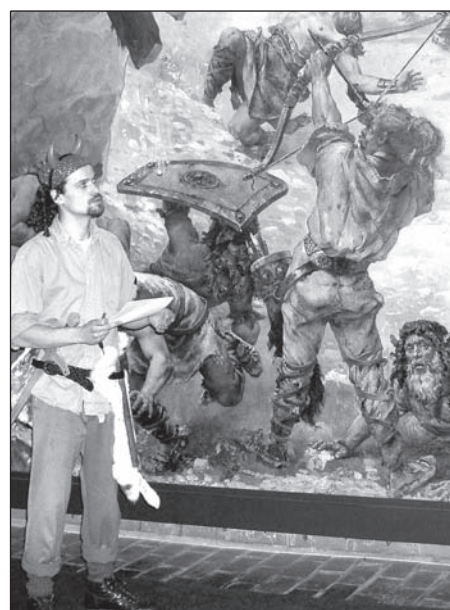
A to přesto, že šlo většinou o od pradávna známé a používané rostliny v lidovém léčitelství. To je obsahem druhé části expozice. V oblasti Podkrkonoší a Pojizeří má silnou a dlouhou tradici a návštěvník tak bude mít možnost se seznámit nejen z historií tohoto oboru, ale zároveň zde vedle „rad babek kořenářek“ najde i lidové receptury na přípravu čajů, odvarů i mazání na různé neduhy. Bylinky a květiny hrály důležitou roli v lidové magii.

Závěr nové expozice proto patří praktikám, které s bylinami a s odvary z nich provozovaly porodní báby, kovářky, proroci či věštcí. Podle lidové víry znaly tyto osoby tajemství přírody a věděly, které rostliny mohou léčit, uspat, zabít nebo změnit realitu. Rostliny používaly při rituálech, ale také z nich dělaly tajemné elixýry a uzdravující masti. Byliny dělily do tří základních skupin. Na byliny útočné, ochranné, léčivé a afrodiziaki. Byliny, které se při magických praktikách používaly, nebyly vzácné. Rostly volně na poli, na louce, v lese. Všechny měly většinou společný cíl – přivodit zdraví a lásku.

Vladimíra Jakoubčová

OHLÉDNUTÍ ZA POBYTÍM U POBITÍ

Na začátku února proběhla v galerii muzea zajímavá přednáška, týkající se jednoho z nejvýraznějších exponátů našeho muzea, obrazu Mikoláše Alše a jeho spolupracovníků Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou. Většina místních (snad) tento obraz zná a dokázala by říct, co je na něm zobrazeno. Přednášející Jakub Lustig ale přinesl úplně jiný pohled na toto nevědní dílo. Velký rozměr plátna – jedná se o jeden z největších obrazů v Evropě – vyžadoval zvláštní přístup ze strany malířů. Lustig hostům vysvětlil, jak využíval staletými prověřeného pravidla „zlatého řezu“, kde v obraze udělal chybu a jaké na něm najdeme zvláštnosti. Myslí, že nikdo z těch, kteří přednášku navštívili, se na obraz nedívá stejným pohledem jako dříve. Schválně se na něj někdy sami zadívejte a zkuste najít nějaké souvislosti mezi hlavními figurami nebo naopak nelogičnosti – situace, které se nemohly odehrát tak, jak jsou na obraze zachyceny.



Jakub Lustig přiblížil nový pohled na obraz...

-ak-

„PLANETA ZEMĚ MOCNÁ A ZRANITELNÁ“ PRO DĚTI A STUDENTY

Důležitou součástí činnosti našeho muzea tvoří programy pro děti a studenty. V posledních letech došlo ke zřetelnému posunu od pasivních forem, jako jsou výstavy a expozice, k činnostem aktivním. Mezi ty patří například dílny a workshopy.

V letošním roce se až do 4. května nabízí řada programů v rámci Mezinárodního roku planety Země, pořádaného pod záštitou UNESCO. Programy zahrnují filmy, přednášky nebo dílny, které jsou připraveny pro jednotlivé věkové kategorie v různých formách. Jako součást výstavy „Planeta Země mocná a zranitelná“ jsou pro školy všech

stupňů připravena témata, která popularizují výuku přírodopisu, ekologie a geografie a ilustrují geologické procesy na planetě Zemi.

Při výrobě modelů různých krystalů se děti seznámí s jejich významem v přírodě i současné technice. Další témata objevují minerály, jako základní stavební prvky planety Země. Horniny kolem nás jsou využívány jako stavební materiály, ale také ovlivňují zdraví člověka. Děti získají přehled o využití nerostných surovin i o tom, které jsou obnovitelné a které nenávratně mizí. Také se mohou seznámit s vývojem života na Zemi, zkamenělými dřevy na území geoparku a dokonce si odnést model kostry



Zajímavou pomůckou pro návštěvníky je geologický kaleidoskop.

dinosaurů Triceratopse, který si sami sestaví. Pestrá nabídka se zabývá změnami klimatu a jejich důsledky pro člověka, sopkami a jejich činností, moři a oceány. Mezi tématy nechybí drahé kameny a jejich zpracování na Turnovsku.

Školy i další zájemci se na termínu a náplni akce nejlépe domluví u Jany Svobodové na telefonním čísle 481 322 106 nebo elektronickou poštou na adrese: svobodova@muzeum-turnov.cz.

Tomáš Řídkošil



PROGRAM XV. ROČNÍKU STAROČESKÝCH ŘEMESLNICKÝCH TRHŮ V TURNOVĚ

Sobota 30. května

ATRIUM MUZEA

Turnovská scéna

- * **10.30 – 12.00 TaPŠ ILMA.** Taneční škola se může pochlubit nejen tituly mistrů České Republiky, ale i mistrů světa.
- * **12.00 – 13.00 Funny Grass.** Kapela je zaměřena převážně na tradiční bluegrass, dále pak na country a irskou muziku.
- * **13.30 – 14.30 Zdvorilý Woody.** Turnovská kapela ve složení: Fiša, Honza Šťastný, Pete Jarský a Deky.
- * **14.30 – 15.30 Čmukaři.** Známy turnovský loutkový soubor zahraje pohádku Za každým rohem jeskyňka.
- * **16.00 – 17.00 Mackie Messer band.** Oblíbená turnovská kapela zakončí program představující turnovskou scénu.

SCÉNA V MĚSTSKÉM PARKU

- * **10.00 – 11.30 Pražský pouťový orchestr.** Písně ze staré Prahy zahráje orchestr, který hrál také pro české prezidenty Václava Havla a Václava Klause i pro prince Charlese.
- * **12.00 – 13.00 Pláče kočka.** Truchlivé písně a veselé tance zahráje kapela, spojující živelný šraml s jemnou poetikou.
- * **13.00 – 13.45 Bílé divadlo Ostrava.** Volné umělecké sdružení, které již téměř 25 let zabývá jevištními i tzv. parativadelními experimenty.
- * **14.00 – 15.30 Rudovous.** Kapela jede svoje beats v rytmu večerníčku, šansonu, šramloidního rokenrolu i punku.
- * **16.00 – 17.30 Patrola.** Staropražské písně. Šlapeto Revival Band, písničkáři z dílny Karla Hašlera.



Neděle 31. května

ATRIUM MUZEA

- * **10.00 – 11.00 Divadelní společnost KEJKLÍŘ.** Divadlo s pohádkou Stolečku prostří se.
- * **11.30 – 12.00 Májové prolínání** – letní módní přehlídka. Představí se firmy REDY - móda pro děti a STYL - móda pro dospělé.
- * **13.00 – 14.00 Divadlo KUŠ.** Pohádka Kvak a kuňk nejen pro děti.
- * **14.30 – 15.30 Divadélko Matýsek.** Námořnická pohádka.
- * **16.00 – 17.00 Jaroslav Uhlíř.** Za klavírního doprovodu autora hudby Jaroslava Uhlíře zazní nejen písně ze známých pohádek Ať žijí duchové, Princové jsou na draka, S čerty nejsou žerty, Lotrando a Zubejda, Tři Veteráni, ale i písně nové z TV pořadu Hodina zpěvu ad.

SCÉNA V MĚSTSKÉM PARKU

Festival

- * **10.00 – 11.00 Ahmed má hlad.** Hudba jihoslovanských a východoslovanských národů. Všechny písně jsou interpretovány v původních jazycích.
- * **11.30 – 12.30 Deneb.** Tvorba kapely je inspirována především lidovou hudbou balkánských zemí. Inspiraci čerpá skupina nejen ze starých sbírek lidových písní, ale také ze setkání s hudebními přáteli z různých oblastí. Proto se mezi makedonskými a bulharskými baladami můžete dočkat mnoha velmi svižných překvapení.
- * **13.00 – 14.00 Triny.** Trio, jehož repertoár vychází z romské lidové písně.
- * **14.30 – 15.30 Fleret s Jarmilou Šulákovou.** Kapela má nezaměnitelný zvuk. Jeho typickým znakem jsou regionální a lidové kořeny. Projevují se nejen v obsazení kapely - housle, fujara, klarinet, flétny, mandolína, ale i ve vynikajícím zpěvu Jarmily Šulákové.
- * **16.00 – 17.30 Hradištan.** Cimbalová muzika Hradištan s uměleckým vedoucím Jiřím Pavlicou patří k nejznámějším moravským cimbalovým kapelám. Je ojedinělým hudebním tělesem s vysokou uměleckou i interpretační úrovní, nezvykle širokým žánrovým záběrem a netradičním repertoárem, jehož inspiračním zdrojem se stal folklor.



Více jak 170 řemeslníků z Čech a okolních zemí přijede letos na jubilejní staročeské trhy.



Stěhování depozitářů

Pravděpodobně jste v minulých dvou letech zachytili informaci o tom, že se chystáme na stavbu nových depozitářů (tedy prostor na uložení sbírkových předmětů). Postupně jsme pak přinášeli zprávy, že jsme jejich stavbu zahájili, že zdárně pokračuje a že byla v polovině loňského roku úspěšně dokončena (viz snímek). Stavba sice stála, ale k cíli bylo ještě daleko. Chybělo vnitřní vybavení mobiliářem a potřebnou technikou. Vypracovali jsme tedy projekty, které nejlépe odpovídaly našim možnostem a především potřebám jednotlivých sbírek. Sehnali jsme prostředky z dotačních programů Evropské unie a Ministerstva kultury ČR a ke konci loňského roku jsme se konečně dočkali. Nové depozitáře byly nachystány a čekaly na své obyvatele. A nám se konečně na nějakou dobu ulevilo – předměty, o které se staráme, získají odpovídající uložení, nebudou již natlačeny ve starých depozitářích se sbírkami, ke kterým nepatří, nebo dokonce deponovány mimo budovu muzea.

Je zajímavé, jakou radost nám dokáže přinést vyhlídka na dlouhou a namáhavou práci. Máme-li na jedné straně několik desítek tisíc předmětů, které je potřeba přemístit, a na straně druhé prázdné prostory, znamená to, že během tohoto roku si rozhodně neodpočinem. Jen knihovna, kterou přemísťujeme přes několikery schody a z poměrně velké dálky, obsahuje kolem 20 tisíc svazků. Sbírkový archiv a historie jsou uloženy především v kartonech a krabicích, těch je několik tisíc, a většina z nich je nyní dočasně uložena mimo budovu muzea. Depozitář obrazů obsahoval přes 400 obrazů, které jsou dnes již přestěhovány.

A nejdá se jen o stěhování, všechny předměty přitom procházejí kontrolou a především je nutné je očistit. Některé prachovkou, jiné vodou či speciálními prostředky. Ptá-li se nás každou chvíli někdo na to, cože v tom muzeu vlastně děláme, zda oprašujeme exponáty (jak dobře každý muzejník tuto otázku zná), konečně můžeme s klidným svědomím odpovědět, že ano! Po mnoha letech se konečně dostáváme k tolik potřebnému oprášení a očištění předmětů! U historických sbírek se navíc bude provádět celková revize předmětů a částečná digitalizace.

Vzhledem k těmto úkolům, bude omezena dostupnost našich služeb pro badatele. Badatelna bude až do odvolání uzavřena a poté budeme přijímat jen předem domluvené badatele. Samozřejmě se budeme snažit vyhovět všem naléhavým případům, stěhování sbírek nás ale bude zatěžovat na sto procent. Děkujeme za pochopení.

Alžběta Kulíšková

TURNOVSKÉ STŘÍBRO

Dokončení ze str. 1

Kovotepectví hrálo v turnovské šperkařské škole od počátku především roli doplňkové techniky, kterou se učili zlatníci, aby zvládli výrobu tvarově složitějších, zvláště secesních šperků. Další uplatnění nacházel tepaný kov, zejména stříbro, v montážích spojujících části broušených objektů – nádobek, nožů na dopisy, rukojetí k holím. Ty jsou řemeslně i výtvarně na velmi vysoké úrovni, však také profesori František Kulhánek i Antonín Karč absolvovali uměleckoprůmyslovou školu s titulem akademický cizelér. Přesto se Kulhánek otevření samostatného kovotepeckého, přesněji stříbrnického oddělení dočkal až s příchodem ředitele Zdeňka Juny po více než třicetiletém působení ve škole v roce 1937. Během třicátých a čtyřicátých let pak vznikla – často ve spolupráci s brusiči nebo rytci drahokamů – pod výtvarným vedením Kulhánka, Juny a mladých učitelů Josefa Durycha nebo Vladimíra Linky řada jedinečných prací. I po jeho splnutí se zlatnickým oddělením na začátku 60. let vznikaly ještě v dílně vedené J. Jamborem nebo J. Chvalem ojedinělé tepané výrobky. Výstava tak ukáže vývoj stříbrnického řemesla v turnovské škole od ojedinělých secesních a art-decových solitérů po design užitkových předmětů na začátku 60. let. Mimo jiné tu bude i dózička s figurálními rytinami v černém mramoru, kterou v roce 1942 vytvořil tehdejší student Sergej Solovjev a je velmi

pravděpodobné, že i mezi absolventy, kteří výstavu Turnovské stříbro během jubilejního srazu navštíví, se někteří přihlásí ke svým dávným dílům. Návštěvník by se proto neměl soustředit jen na očekávanou zápůjčku kopií korunovačních klenotů. Ty sice dokládají technologické vědomosti a řemeslnou virtuozitu odborných učitelů, avšak nikoliv to, čím škola zaujímala na světových výstavách, a sice organickým propojením špičkového řemesla s osobitým výtvarným myšlením učitelů i žáků. Desítky zrealizovaných prací navíc doplní originály kresebných návrhů, takže výstava bude nejen přehlídkou krásných předmětů, ale i plnou a hodnotnou informací o jedné kapitole českého stříbrnictví.

Miroslav Cogan



Dvě ukázky mistrovských prací: Stříbrná dózička s rytinami v černém mramoru a onyxu, vytvořená Sergejem Solovjevem v roce 1942 a kropenka (tepané stříbro, křišťál), Odborná škola rok 1900.

ŘEZBÁŘI NA DLASKOVĚ STATKU A SVATOJÁNSKÁ POUŤ

Setkání řezbářů na Dlaskově statku probíhá letos už po čtrnácté. Od 17. června zde pod širým nebem bude prezentovat svoji tvorbu přes dvacet umělců. Při setkání řezbářů z celých Čech mají návštěvníci možnost nahlédnout přímo pod ruce řezbářů a sledovat, jak se kus hrubě tesařského dřeva mění v umělecké dílo. **Od středy 15. do neděle 21. června** tak mají možnost zhlédnout mimo jiné díla Karla Hajna z Turnova, Václava Plechatého z Liberce, Stanislava Pokorného z Berouna, Míly Švece ze Skalice, Františka Petranyho z Nového Města pod Smrkem, Jana Květoně z Rožmitálu pod Třemšínem, Ivety Sádecké z Turnova i žáků semilské waldorfské školy.

V průběhu sympozia v areálu Dlaskova statku se v sobotu **20. června** uskuteční doprovodný program pod názvem „Svatojánská pouť“, ve kterém vystoupí divadelníci, folklórní soubory a hudební uskupení. Po loňském úspěchu dětské řezbářské školy jsme i letos připravili řezbářskou dílnu pro školy (ve čtvrté a páté) a pro veřejnost po celý den v sobotu. Nejlepší práce dětí i dospělých budou vyhodnoceny v rámci sobotního programu.

Duší turnovských řezbářských symposií je **Karel Hajn** (na snímku). Byl to právě on, kdo poprvé před 14 lety pozval společně s turnovským muzeem na Dlaskův statek své kolegy a kamarády, aby tu prožili necelý týden a vytvo-



řili jednu velkou řezbářskou dílnu. Karel Hajn (*1942 v Turnově) studoval na místní jedenáctiletce, poté na VŠ strojní v Liberci. Více jak dvacet let se věnuje práci se dřevem. Jeho cesta k tomuto oboru však nebyla zcela přímočará. K určitému zlomu v jeho životě došlo v době, kdy s manželkou, která v té době pracovala v turnovském muzeu, bydleli na Dlaskově statku. Dnes má za sebou již několik samostatných i skupinových výstav. **Vladimíra Jakoubčová**

VELIKONOCE NA DLASKOVĚ STATKU: NOVÁ EXPOZICE I VYNÁŠENÍ MORENY



Nová expozice na Dlaskově statku bude otevřena v sobotu 11. dubna 2009 v dopolední části programu „Velikonoce na Dlaskově statku“. Program začíná v 10 hodin dopoledne. Vystoupí v něm Svátovo loutkové divadlo s několika pohádkami, folklórní soubor Nisanka bude vynášet smrtku a další soubor Krkonošský Horal zakončí program koncertem. Tradičně po celý den bude probíhat „Dílna velikonočních dekorací a velikonočního pečení“, soutěže pro děti a řemeslnický trh, na kterém se zcela mimořádně představí i výrobci bylinných produktů – bylinných likérů, sušených bylin, léčivých bylinných produktů apod. **Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova, sobota 11. dubna.**

-vj-

PROGRAM KONFERENCE ŠLECHTICKÉ RODY A JEJICH SÍDLA V ČESKÉM RÁJI

V předcházejícím čísle čtvrtletníku jsme slibili přinést podrobnější program konference Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji, která se koná 24. a 25. dubna v Turnově, v hotelu Karel IV. Kromě přehledu jednotlivých přednášek přinášíme i nabídku zajímavých doprovodných akcí.

Pátek 24. dubna

Úvodní přednáška

Tomáš Durdík: Hrady Českého ráje

I. Šlechtické rody a osobnosti

- * Jan Klápště: Počátky Markvarticů a jejich sídla
- * Dalibor Janiš: Páni z Cimburka a jejich sídla a statky v Čechách
- * Milan Svoboda: Biberštejnská epizoda v 16. století ve vnitrozemí Království českého
- * Marek Starý: Frýdlantská léna v Českém ráji a jejich držitelé
- * Jaroslav Honc † – Jaroslava Honcová: Rod Smiřických ze Smiřic a jeho genealogická souvislost s Albrechtem z Valdštejna
- * Harald Skala: První Des Foursové v Čechách, Mikuláš Des Fours a Jan Jakob Des Fours
- * Marie Mžýková: „...vévodou být nestačí – Rohan jsem“
- * Milena Lenderová: Portrét hraběnky Elisy Schlikové
- * Hana Kábová: Mikuláš Desfours-Walderode a Josef Vítězslav Šimák
- * Radka Švaříčková-Slabáková: Role šlechty a šlechtictví v exilu (příklad Rohanů, Kinských a Valdštejnů)



II. Šlechtické rezidence v Českém ráji

- * Jan Prostředník: Výsledky posledních archeologických výzkumů hradů Českého ráje
- * Jiří Slavík: Jičínské hrady? (Hrádek a Koštofrank)
- * David Papajík: Jan Čapek ze Sán a Český ráj
- * Jiří Hrbek: Mnichovo Hradiště jako valdštejnské rezidenční město
- * Petr Mašek: Zámecké knihovny Českého ráje
- * Eva Lukášová: Rodová portrétní galerie hrabat Schliků
- * Marek Fapšo: Téma hradů v raných dílech Josefa Vítězslava Šimáka a Josefa Pekaře
- * Karol Bílek: Zdeněk Kalista a černínská expozice na Humprechtech z roku 1937
- * Marek Krejčí: Zámky a hrady Českého ráje jako destinace cestovního ruchu
- * Jaromír Gottlieb: Valdštejnův palác v Jičíně z pohledu podnájemníka

Sobota 25. dubna

III. Šlechtický velkostatek

- * Ludomír Kocourek: Patrimonia a správa v Českém ráji
- * Jitka Sedínová: František Josef Schlik a komponovaná krajina
- * Luděk Beneš: Podnikatelské aktivity šlechty na Mladoboleslavsku
- * Eva Chodějovská: Ikonografie hospodářských dvorů na schlikovských panstvích Jičínska
- * Pavel Jakubec – Zuzana Šonská: Zánik vesnic na Turnovsku následkem hospodaření vrchnosti
- * Miloš Hořejš – Michal Novotný: Hospodářské aktivity rodu Schliků na sklonku 19. století a v první polovině 20. století

IV. Mecenášství jako atribut šlechtictví

- * Robert Novotný: Ad pias causas. Šlechta a církev v Českém ráji barokního období
- * Miroslav Cogan: Donátorská činnost Marie Markéty z Valdštejna
- * Jan Županič: Zachariáš Römisch – podnikatel, velkostatkář a mecenáš

V doprovodném programu si zájemci budou moci vybrat z těchto akcí:

- * V pátek 24. dubna proběhne v turnovské synagoze (na snímku) koncert tradičních židovských písní herečky a zpěvačky Hany Frejkové, kterou doprovází kytarista a skladatel Michal Hronek. Koncert začíná v 19.30 hodin.

- * V neděli 26. dubna se uskuteční autobusový zájezd Po památkách schlikovského panství a jeho krajinářských úpravách, odjezd z Turnova zhruba v 8.00 hodin od hotelu Karel IV. – bližší informace týden před termínem na pokladně muzea, přihlášky do 20. dubna na e-mail: petruskova@muzeum-turnov.cz.

Připravila **Jitka Petrušková**



KOLEKCE RELIÉFNÍCH KACHLŮ Z ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU V TURNOVĚ

V historickém jádru Turnova dochází každoročně k řadě záchranných archeologických akcí, protože městské parcely - jejich historické terény - v sobě nesou odraz lidských činností od dob nejstarších až do současnosti. Ne všechny však přinesou tak zajímavé archeologické nálezy jako výzkum na podzim roku 1998 v souvislosti s přestavbou domu čp. 140 v Hluboké ulici (Fotoateliér - Staněk Sport).

Historická studna

Na dvorku v zadní části parcely domu jsme našli studnu vytesanou do pískovcové skály. K jejímu vyhloubení došlo někdy na počátku 15. století a svoji funkci plnila cca jedno století. Studny, resp. jejich druhotné užití jako odpadní jímky, jsou pro archeologa úžasným zdrojem informací. Vlhké prostředí má totiž možnost konzervovat artefakty a ekofakty z organických materiálů, v jímkách se díky určitému „klimatu“ dochovávají daleko lépe než v jiných nálezových situacích keramické nádoby a další předměty běžného života. Ani studna nalezená na podzim roku 1998 nebyla výjimkou. Z její výplně pochází početný soubor keramického kuchyňského i stolního nádobí, importovaných kameninových nádobek a zejména kolekce gotických kachlů. Všechny nalezené předměty nesly výrazné stopy ohně. Studna náležela k výbavě středověkého domu, který vzal za své při požáru na počátku nebo v první polovině 16. století. K těm opravdu katastrofickým, které zachvátily celé město, patřil velký oheň z dubna 1538.

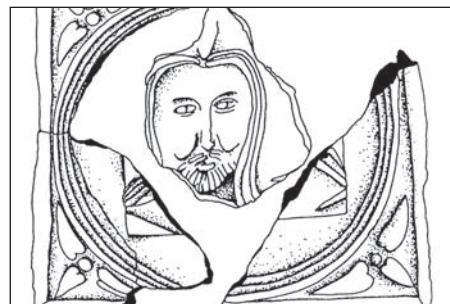
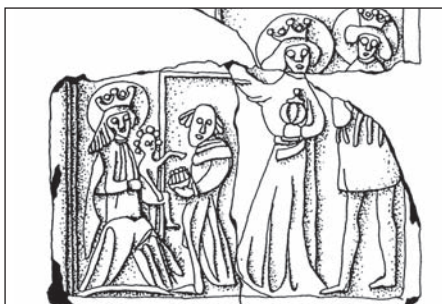
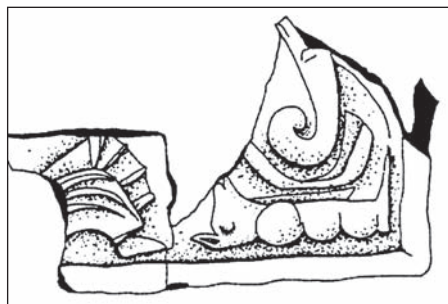
Gotické kachle

Kolekce kachlů, která zaplnila studnu, pochází z kachlových kamen měšťanského domu stojícího na místě dnešního domu č.p. 140. O něm sice máme písemné zprávy až k počátku 17. století, archeologický

výzkum však potvrdil existenci jeho předchůdce (šlo o dům „dřevěný“, z kamene se začalo stavět právě až po požáru v roce 1538) nejméně o dvě století dříve. Soubor kachlů totiž můžeme datovat do druhé poloviny až závěru 15. století. Jde o kachle komorové, které přenášely teplo do místnosti prostřednictvím čelní vyhřívací stěny. Došlo k velkému posunu v komfortu bydlení, neboť od původního dýmného prostoru vznikla díky ohni uzavřeného do kachlových kamen světnice.

Čelní vyhřívací stěny kachlů byly zdobeny figurálními motivy a scénami. Kolekci kachlů z Hluboké ulice tvoří, co se zobrazených scén a motivů týče, dosti nesourodý soubor, který můžeme rozdělit do čtyř skupin: kachle s výjevy ze Starého Zákona, kachle s motivy z Nového Zákona, kachle heraldické a ty s geometrickou výzdobou.

Jan Prostředník (pokračování příště)



Chronologicky nejstarší zobrazenou scénou je Oběť Abrahamova. Námět tohoto výjevu nalezneme ve Starém Zákonu (Gn 22, 10-13). Abraham – první velký židovský patriarcha byl v poměrně vysokém věku obdarován z Boží vůle synem Izákem. Bůh chtěl vyzkoušet jeho víru a požadoval po něm obětovat syna jako zápalnou oběť. Abraham byl k tomu činu rozhodnut, ovšem Bůh prostřednictvím svého posla jej zadržel ve chvíli, kdy chtěl syna podřiznout obětí než. Místu syna Izáka pak Abraham obětoval beránka.

Z celého zobrazené scény se nám na turnovském kachli zachoval právě jen beránek a část postavy božího posla.

Daleko lépe se nám zachovaly kachle s novozákonní tematikou „Klanění tří králů“ a „Veraikon“. Klanění tří králů se vztahuje k Ježíšovu zrození, které bylo starověkým králům (mudrcům) zvěstováno Betlémskou hvězdou (Mt 2, 9-11). Tento příběh je notoricky známý všem, že jej není třeba více přibližovat. Scéna „Klanění“ patřila ve středověku k oblíbeným motivům zobrazovaných na vyhřívacích stěnách kachlů. Turnovské „Klanění“ patří tzv. klasické variantě: dva stojící a jeden klečící mudrci se klaní Ježíšovi, kterého drží na klíně Panna Marie. Dále je zde znázorněna chýše a vlající plenu.

Druhým motivem zobrazení Krista na kachli ze souboru z Hluboké ulice byl „Veraikon“. Jde opět o poměrně častý námět. Název Veraikon je odvozem z latinského vera ikon a znamená „pravá podoba“. Jde o otisk Kristovy tváře do roušky z lněné látky tzv. sudaria, kterou podala Kristovi později svatořečená Veronika. O době podání roušky existují nejméně dvě verze. Mělo se tak stát při výstupu na Golgotu, podle tzv. Zlaté legendy (13. stol.) k tomu ale mělo dojít mnohem dříve, v době, kdy Kristus chodil po světě a kázal a Veronika toužila po jeho stálé přítomnosti. Kristus proto otiskl tvář do sudaria, které mělo mít léčebné účinky. Rouška je uchovávána jako relikvie.



BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití
v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

ul. Studentská čp. 1727 • tel./fax: 481 321 180 • 602 364 436
www.barvyturnov.cz • e-mail: info@barvyturnov.cz



poradenství * software * hardware

ORGIS - zbrusu nový SW
uváděný na trh

- podpora efektivního systému řízení
- podpora všech možných certifikací a akreditací

www.drings.cz • 28. října 554, Turnov • 736 540 520

Z NAŠICH SBÍREK

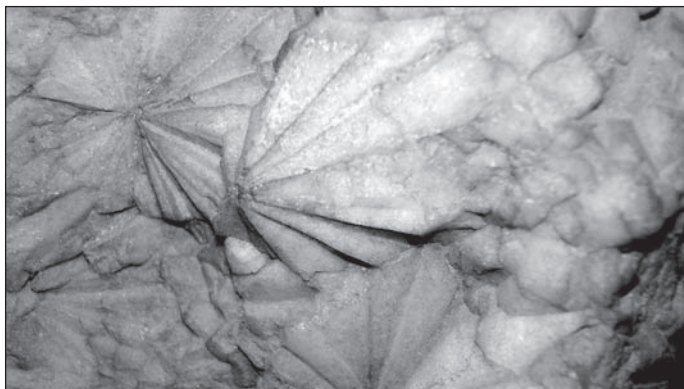
Hvězdový křemen

Hvězdovec patří mezi nejzajímavější a nejvzácnější odrůdy křemene. Bývá složen z klínovitě se rozšiřujících krystalů, které rostou dokola od středu agregátu, a proto na lomu vytvářejí charakteristické hvězdičky. Má mléčně bílou, nažloutlou, béžovou, šedohnědou až skořicově hnědou barvu s voskovým, mastným až mdlým leskem. V dutinách je neprůhledný hvězdový křemen ukončen klencovými plochami, které vytvářejí charakteristické špičky. Čechy jsou jedinečnými ukázkami hvězdového křemene proslaveny po celém světě. V nejpeknějším vývoji se hvěz-

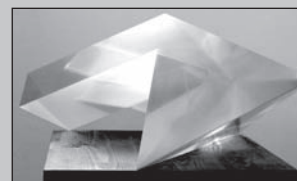
dový křemen vyskytl na vrchu Strážník u Peřimova západně od Jilemnice. Odtud pocházejí ukázky, kterými se chlubí sbírky nerostů v muzeích celého světa. Světle zelené hvězdové křemene byly nalezeny u Dobešovic nedaleko Kolína. Vzácně byla tato odrůda křemene nalezena u Košova, jihozápadně od Lomnice nad Popelkou. Hvězdový křemen místy vytváří samostatné kuličky. Kuličky jsou radiálně paprskovitě uspořádané a na povrchu ozdobené špičkami krystalů. Zvláštní je, že ježaté kuličky nejsou přirostlé k podložce ani spojené mezi sebou navzájem. Pevné spojené se žílou je přítom u hvěz-

dovce běžné. Trochu připomínají ježka stočeného do klubička. Sběratelé těmto jednotlivým „hvězdičkám“ říkají jiskřičky. Velikost jiskřiček se pohybuje od jednoho milimetru až do jednoho centimetru. Pokud bychom jiskřičku rozloupili, objeví se na lomu paprskovitě uspořádání. V přírodě se kulovité útvary vyskytují poměrně často a mohou vznikat růstem krystalů od centra, kde byl zárodek krystalu. Kulovité útvary tzv. sférolity, které jsou vidět v mikroskopu uvnitř některých achátů, se vytvářejí krystalizací v křemičitých gelech. Podobně vznikly i strážnické jiskřičky. V tomto případě působily křemičité gely a roztoky, které vznikaly mezi dvěma polohami vulkanitu, jako peřina, a proto krystalizace proběhla velmi pomalu. Přitom se většinou vytvořily žilné hvězdovce a v některých dutinách se zachovaly volné křemenné kuličky. Místní umělci využívali křemenné jiskřičky k výrobě náhrdelníků. Jednotlivé kuličky provrtali a navlékli na šňůru. Takových šperků vzniklo jen několik a představují skutečnou raritu.

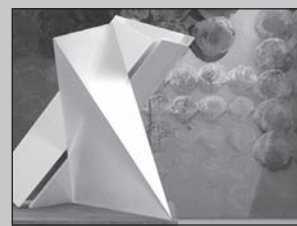
Tomáš Řídkošil



VÝSTAVA TŘÍ VÝTVARNÍKŮ



Ve čtvrtek 14. května zahájíme ve výstavním sále muzea výstavu, která opět přiblíží současnou výtvarnou scénu, a to pracemi hned tří českých výtvarníků. Skleněné objekty významného českého sklářského výtvarníka a pedagoga z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Ilji Bělka doprovází šperky jeho absolventa na katedře umění a designu Jana Surýnka a abstraktní obrazy a textilní koláže Marie Krausové. Výstava potrvá do 28. června.



STALO SE PŘED STO LETY ANEB ROK 1909 V ŘECE ČASU

Ve čtvrtek 1. dubna po osmé hodině večerní vypukl požár v domě manželů Václava a Anny Beranových v Turnově „Na Hásce“. Hasiči už pouze bránili dalšímu rozšíření ohně. Zpěvácký spolek Dvořák v Turnově si pro své spolkové místnosti pořídil podobiznu Antonína Dvořáka, lept provedený Maxem Švabinským, údajně jedno z nejzdařilejších vyobrazení skladatele. Pokračuje úpadek sklářství na českém severu, kde se provozovalo zvláště leštění drahokamů tzv. karmazinek, které byly dodávány nejen do Jablonce nad Nisou k výrobě bižuterie, ale ve velkém množství určeny i na export, zvláště do Ameriky, Francie, Indie a Anglie. Leštění karmazinek zde zaměstnávalo mnoho rodin. Se zavedením strojové výroby, všeobecnou průmyslovou stagnací a bojkotem z německé strany výroba kriticky poklesla.

V neděli 4. dubna okolo sedmé hodiny večerní vypukl požár v přádelně fy Josef V. Hybler a syn v obci Benešov u Semil. Požár zničil dvoupatrovou budovu přádelny vystavěnou roku 1896 s kanceláří

a byty vrátného a mistrů, stejně tak i tři Francisovy turbíny a parní stroj. Dne 12. dubna se konala v sále Sokolovny přednáška prof. Václava Sixty z Mladé Boleslavi „O zemětřesech a sopkách naší země s ohledem na království české a italské“. Doprovázena byla asi 160 světelnými obrázky, stáří země odhadnuto na 101 673 000 let. Okrašlovací spolek postavil



řediteli Václavu Rývovi pomník v městských sadech (Rývovy sady). Žulový kámen dodala zdejší sochařská dílna Řehák, měděná plaketa s tepanou podobou a nápisem „památku Václava Rývy“ je dílem Františka Kulhánka, učitele c. k. odborné školy. Na Sychrově vrcholí přípravy na příjezd celé knížecí rodiny z Prahy k trvalému letnímu pobytu. Dvě nevhodně umístěné obloukové lampy (na hotelu U Korunního prince a na domě čp. 26) jsou přesunuty blíže do středu náměstí, a sice nad a pod kašnu. Současně kašna je kameníky očištěna a květinami „svrchu na obrubě v truhlíčkách pěstovanými“ ozdobena. Na konci dubna udeřil čtyřikrát blesk do hostince na Ještědu a způsobil značné škody na hromosvodu, komíně, střeše a telefonu.

Dne 2. května proběhl ve dvoraně Sokolovny dvojkoncert houslového mistra Emanuela Ondříčka a jeho žákyně, ruské virtuosky, Jelizavety Alexandrovny Kaljužské chytající se právě na koncertní turné po celé Evropě. Koncert měl velkou účast nejen z řad turnov-

ských občanů, ale i z širokého okolí. Základní kámen k české turistické a lyžařské chatě na Pláních pod vrcholem Ještědu byl položen dne 30. května. Poslední květnový den byl ve znamení velkého koncertu v zahradních místnostech na Střelnici, který pořádal sbor střelců k ukončení královské střelby. Šperkařskou školu navštívil 7. června prof. P. Ladislav Velics, kustod muzea v Kalksburgu u Vídně. Následující den proběhla prohlídka školy inspektorem průmyslového školství Jiřím Stibralem, ředitelem c. k. umělecko - průmyslové školy v Praze. V červnu byl zvolen na Filosofické fakultě UK pro školní rok 1909-10 děkanem prof. Josef Pekař, rodák z Daliměřic. Svému konci se blíží stavba okresní silnice z Lestkova do Kozákova. Silnice Doubravice – Hrubá Skála je rozšířena usenkáním skály. V Liberci vystupoval v květnu cirkus Sarasaní a Prahu zasáhla „rozkošná polka s rozmarňným textem“ pod názvem „Já jsem ten nešťastný“ od E. Patočky. Kapely ji hrály, mládež si ji hvízdala, kolovrátky točily.

David Marek

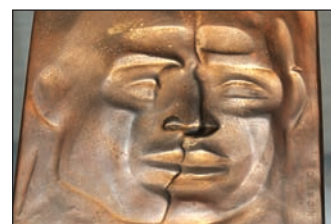
FOTOOHLÉDNUTÍ ZA AKCEMI POČÁTKU ROKU 2009



Horní dva snímky jsou z výstavy „Planeta Země, mocná a zranitelná“ (probíhá do 4. května).



Masopust na Dlaskově statku se letos uskutečnil v sobotu 14. února.



Výstavu z medailérské tvorby Jiřího Korce zahájil houslový virtuoz Jaroslav Svěcený.

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE: PROGRAM NA DRUHÉ ČTVRTLETÍ 2009

Výstavní sál

- * 8. 4. - 10. 5. - Dětské obrázky. Vernisáž 8. dubna v 16.00 hodin.
- * 14. 5. - 28. 6. - Výstava tří výtvarníků - Bílek, Surýnek, Krausová.

Galerie

- * 12. 2. - 4. 5. - Planeta Země,

mocná a zranitelná (výstava).

- * 14. 5. - 1. 11. - Turnovské stříbro, výstava k 125. výročí SUPŠ.
- * 26. 5. - 18. 6. - Kopie korunovačních klenotů.

Výstavní kabinet

- * Jiří Korec - Medaile (výstava).

Dlaskův statek

- * 11. 4. - Velikonoce.
- * 15. - 21. 6. - Rezbářské sympozium
- * 20. 6. - Rezbářská sobota a Svatojánská pouť.
- * Expozice: „Pod okna roste bejlí“ (otevřeno na Velikonoce).

Akce

- * 26. 5. - Muzejní noc s korunovačními klenoty.
- * 30. - 31. 5. - Staročeské řemeslnické trhy 2009 - 15. ročník tradičních trhů.

(Změna programu vyhrazena.)

Muzejní čtvrtletník. Vydává Muzeum Českého ráje v Turnově, Skálava 71, 511 01 Turnov, tel. 481 322 106, fax: 481 325 277, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz. Vydávání povoleno MK ČR - E 15658 (ISSN: 1801-4054). Odpovědná redaktorka Mgr. Alžběta Kulíšková, tel. 481 322 106.

Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o., Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411, 481 319 139, fax 481 322 097, e-mail: tiskarna@unipress.cz, sazba vydavatel, grafická úprava pch. Pokud se Vám náš časopis líbí, můžete využít i možnosti nechat si jeho jednotlivá čísla zasílat poštou. Své požadavky zasílejte na adresu Muzea Českého ráje nebo na e-mail: kuliskova@muzeum-turnov.cz. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. března 2009.